Nr. 3 (38) 1939 m. sausio 20 d. II metai.

VARPELIS

„AIDO“ PRIEDAS VAIKAMS

ŠALTUČIO GĖLĖS

Tylią tylią naktį
Į tėvų pirkutę
Buvo atkeliavęs
Seneliuks šaltutis...

Mes ramiai miegojom
Ir todėl nematėm,
Ką šaltutis dirbo,
Ką per naktį statė?..

Kai mes atsikėlėm,
Gražus buvo rytas —
Ant kiekvieno lango
Gėlės išpaišytos!

Gražios, tokios gražios
Gėlės to šaltučio! —
— Ė, bet kokios piktos?.. —
Algis rankas pučia...

J. Šiožinys.

Į MOKYKLĄ

Žiema, šaltis ir pusnis,
sniegas tyška į akis,
bet mokyklon aš skubu,
nors tik vaikas dar esu.

Kelias užpūstas giliai,
ūžia sniego sūkuriai...
Vėjas pro ausis šiurena,
šaltis nugarą kutena.

Bet aš mažas ir miklus,
vėjais bėgu per laukus;
nieks manęs nesulaikys —
nei rytinis, nei šiaurys!

Siauskit, viesulai šalti,
siauskit dieną, naktimi —
į mokyklą aš skubu,
nors tik vaikas dar esu.

Pavėsių Kaziukas

KARDININKAI

Į šiaurę nuo mūsų gyvena latviai. Jie mūsų artimi giminaičiai, jų kalba mūsų kalbai artima, gimininga. Latviai į šį kraštą atsikraustė labai senai, kartu su mumis. Mūsų protėviai užėmė Nemuno upyno plotą, latviai — Dauguvos ir Baltijos pajūrį. Gyveno ir jie anuomet išsiblaškę po visą plotą giminėmis, kurias valdė vyresnieji, vadinami kunigais, arba kunigaikščiais. Kaipo karinga tauta, jie mėgdavo, susirinkę didesniais būriais, užpulti kaimynus, paplėšikauti. Tekdavo nuo jų ir mūsų protėviams. Tačiau mūsų protėviai ir jiems tuo pačiu atsidėkodavo.

Baltijos jūra iš seno plaukiojo įvairių pirklių laivai, bet daugiausia vokiečių. Tie pirkliai lankėsi pas latvius ir vesdavo su jais prekybą. Toje vietoje, kur dabar yra Ryga, jie turėjo pasistatę ir nedidelę pilį, į kurią suplaukdavo iš užjūrio pirkliai ir suvažiuodavo latviai pirkliauti. Kadangi užjūrio pirkliai buvo ramūs žmonės, tai ir latviai jiems nieko nedarė, jų gardopilies negriovė.

Kartą audra netikėtai išmetė didesnį vokiečių laivą su pirkliais ir ginkluotais žmonėmis. Šie pirkliai iš seniau pastatytos pilies pradėjo latvius pulti ir jų turtą grobti. Latviai naujus plėšrius svečius išvijo, jų pilį paėmę sudegino.

Vokiečiai jau buvo gerai susipažinę su latvių kraštu. Jie pamatė, kad latvius lengvai galima užkariauti ir lengvai pasinaudoti jų turtais. Be to, latviai buvo stabmeldžiai, tad reikėjo juos supažindinti ir su Kristaus mokslu.

1200 m. į Baltijos pajūrį, kur anksčiau stovėjo vokiečių pirklių pilis, atplaukė daugiau kaip 20 laivų su ginkluotais riteriais, vyskupo Alberto vadovaujami. Jie atvyko latvių krikštyti ir ginti pirklius, kurie anksčiau turėjo reikalų su latviais. Atvykusieji sudegintos pilies vietoje pradėjo statyti daug didesnę ir stipresnę mūro pilį. Aplink pradėjo kurtis atvykę vokiečių pirkliai. Taip išaugo Rygos miestas.

Latviai pamatė pavojų. Jie pra-

dėjo rinktis į didesnius būrius ir mėginti išmesti nekviestus svečius. Tačiau jau buvo per vėlu: visus puolimus vokiečiai atrėmė ir Rygoje išsilaikė. Kad sėkmingiau eitų krašto užkariavimas, vyskupas Albertas įsteigė broliją, kokios buvo Palestinoje Kryžiaus karų metu. Ta brolija buvo pavadinta Livonijos ordenu. O kadangi brolijos riteriai apsiauste turėjo išsiūtą kardą, tai ir jų ordeną imta vadinti Kardininkų ordenu, jo narius—kardininkais, kalavininkais.

Kardininkai, kaip ir kryžiuočiai, dažnai skelbdavo kryžiaus karus prieš latvius stabmeldžius. Į jų eiles taip pat plaukdavo riteriai iš visos Vakarų Europos. Kardininkai su talkininkais iš lėto užkariavo visą latvių kraštą ir, pagaliau, pasiekė mūsų protėvių gyvenamas vietas.

Kardininkai taip pat, kaip ir kryžiuočiai, turėjo vieną vadą, didžiuoju mistru vadinamą. Jo jie visi klausė, jo įsakymus vykdė. Latviai tokio vado neturėjo ir nejuto reikalo turėti. Atvirkščiai, tarp jų giminių buvo nemaža neapykantos, kovose su kardininkais gana dažnai viena giminė padėdavusi jiems prieš kitą giminę. Todėl kardininkams nesunku buvo įsigalėti latvių krašte ir juos pavergti.

Kai kardininkai iš šiaurės ir kryžiuočiai iš vakarų pasiekė mūsų protėvių gyvenamas vietas, mūsų protėviai, supratę pavojų, ėmė kurti savo valstybę su vienu vadu, didžiuoju kunigaikščiu. Kai pirmieji kardininkai užkabino žemaičius, jie juos 1236 m. Saulės lauke smarkiai sukovė. Kardininkai tada kreipėsi į kryžiuočius, kviesdami eiti išvien prieš mūsų protėvius. Kryžiuočiai, žinia, sutiko. Nuo to laiko kova su abiem ordenais mūsų protėviams pasidarė labai sunki.

V. B.

Senis šaltis

Atkeliavo senis šaltis
Su barzda ilgiausia.
Ir supustė ir supylė
Pusnį jis didžiausią.

Upę, ežerą jis tiltu
Lediniu nuklojo,
Baltu šerkšnu, tartum lapais,
Papuošė mūs gojų.

O pritrūkęs darbo ore,
Braunas ir į gryčią:
Štai jau langus jis išraižė
Gėlėmis lyg tyčia.

Taip per dieną senis šaltis
Dirba, kiek tik gali;
Tartum tikras šeimininkas
Valdo mūsų šalį.

J. Mineiga

Geraširdis Stasiukas

Pasibaigė Kalėdų atostogos mokiniams. Per šventes tiek prisnigo, pripustė, kad sunku keliu bristi. Daugelį vaikų tėveliai veža mokyklon, bet Stasiukas visad pėsčias eina, nes jo tėvelis neturi arklio. Ar tai vėjas šėlsta, ar lietus lyja, ar šąla, jis mokykloje, ir niekad nepavėluoja.

Ir šį rytą pasikėlė anksti, apsitvarkė, dar neprašvitus išėjo mokyklon. Po vakarykščio atodrėkio kelias buvo slidus, kaip stiklas. Kojos nuolat Stasiukui slydo, negalėjo greitai eiti. Net sukaitęs skubėjo, bijojo pavėluoti. Būtų gėda! Dar tik vakar mokytoja pasakė pavėlavusiems mokiniams: „Stasiukas visų toliausiai gyvena, bet visada laiku ateina".

Štai ir Grigonių sodžius. Nuo jo dar pusantro kilometro kelio laiko. Perėjęs sodžių, prisiartino prie miško. Pradžioje, kai tik pradėjo vaikščioti mokyklon, būdavo Stasiukui nedrąsu eiti mišku. Bet dabar jis jau didelis vyras, ko gi galėtų bijoti? Dargi smagiau: pavasarį miške paukšteliai čiulba, gėlės žydi, o žiemą už medžių daug šilčiau— užvėja.

Stasiuko akys netyčia pakripo dešinėn kelio pusėn. „Dar vakar šioje vietoje jokių pėdų nemačiau",—mąsto jis.— „Man rodos, kad tai ne gyvulio pėdos, bet lyg žmogaus rėpliota. Kas tai būtų?" Po eglele pastebėjo kažką juoduojant sniege. Žengęs kelius žingsnius arčiau, pamatė gulintį kampininką Grigą iš Grigonių. Toliau gulėjo kelios pintinės ir pilnas krepšelis medinių šaukštų.

„Tur būt, turgun nešė parduoti", — pagalvojo Stasiukas. Priėjęs paklausė:

— Kas gi dėdei pasidarė?

— Slidu, vaikeli, beeidamas pargriuvau... Dievas žino, gal ir koją nusilaužiau... Kai... šliaužiau po... eglele, tai... tai smarkiai sopėjo, — vos išstenėjo Grigas.

— Bet, dėde, čia ilgiau gulėti negalima, dar sušalsi.

— Nieko, po eglute šilta. Važiuotas pasigailės, gal pavėžės.

Ilgai reikės laukti, nes šituo keliu retai kas važiuoja. Verčiau bėgsiu Grigonysna ir pašauksiu žmonių.

Ir nubėgo.

— Dabar jau tikrai pavėluosiu mokyklon, — atėjo Stasiukui galvon mintis. — Tiek to, gal gi mokytoja pirmą kartą nebars. Juk žmogaus taip vieno negalima palikti.

Greitai, nekreipdamas domės, kad slydo kojos, bėga Stasiukas. Jau toli buvo nubėgęs, kai pamatė iš tolo at-

važiuojantį žmogų. Prisiartinęs uždususiu balsu sušuko:

— Dėdyte, būk geras ir paimk rogėsna Grigą! Jis koją, tur būt, nusilaužė. Guli dabar pamiškėje ir gali sušalti.

— Sėsk! Parodysi kur!

Privažiavę prie tos vietos, sustojo. Ūkininkas atsargiai privedė Grigą prie rogių ir padėjo jam įlipti. Šis dantis sukandęs kentė, bet nė karto nesuvaitojo. Ūkininkas, atraišiojęs autus, apžiūrėjo koją, palingavo galva ir pasakė:

— Blogai. Reikia važiuoti miestelin pas gydytoją. Ir tu, vaike, sėsk drauge, nes mokyklon pavėluosi.

Tylėdami privažiavo miestelį. Prie mokyklos ūkininkas sulaikė arklį ir tarė:

— Gerai padarei, vaikeli!

O Grigas tyliai, užmerkęs akis, sušnibždėjo: „dėkui!“ Stasiukas, padėkojęs už pavėžėjimą ir atsisveikinęs, nubėgo mokyklon. Pravėręs duris, užgirdo pirmąjį skambutį. Atsiduso. *Miglė.*

Kad aš būčiau.

Kad aš būčiau sakalėlis
Raibojom plunksnelėm,
Skrisčiau ištisą naktelę
Gimtajan kaimelin.

Aš nuskridęs atlankyčiau
Ten savuosius brolius,
Jiems paišyčiau, aprašyčiau
Auštantį rytojų.

Kad nors būčiau vyturėlis,
Vasarėlės dainius:
Aš pakilčiau į padanges,
Ten, kur viskas mainos.

Iš aukštybių apdainuočiau
Saviesiems broleliams,
Kad šalis senai pabudus,
Kad iš miego kelias.

Z. M.

SNAIGĖS

Baltos snaigės krinta,
Baltos snaigės supas, —
Puošia rausvus skruostus
Ir bučiuoja lūpas.

Bėga Poviliukas,
Veja jį Onytė —
Kaip po baltas snaiges
Jiems gražu lakstyti!.

Kaip balti drugeliai,
Baltos snaigės leidžias,
Jos užtemdo saulę,
Dangų mėlynveidį.

Šokinėja Sargis,
Serbentus papurto...
Nieko nemainyčiau
Aš ant snaigių turto.

P. Drevinis

GODUMAS

(Suomių pasaka)

I.

Vienas žmogus ėjo keliu ir rado seną batą. Pasiėmė jį ir nukeliavo toliau. Vakare pasiekė kaimą ir užsuko pas vieną ūkininką nakvoti. Žmogus paklausė ūkininko:

— Kur aš galėčiau padėti per naktį savo batą?

— Padėk pakrosny, — atsakė jam ūkininkas.

— O jei jūsų vištos man jį sulės?

— Ne, jos tikrai to nepadarysiančios, — nuramino jį šeimininkas.

Visi sugulė. Naktį, kai visi miegojo, keleivis palindo į pakrosnį, paėmė savo batą ir paslėpė. Rytą, kai paaiškėjo, kad batas žuvo, keleivis prašė šeimininką už prarastąjį batą didelės vištos. Ūkininkas, nenorėdamas pyktis, davė jam vištą ir dar išlydėjo pro duris.

Keleivis, pasikišęs vištą po pažastimi, ėjo per visą dieną, kol pasiekė kitą kaimą. Čia jis vėl pasiprašė nakvoti pas ūkininką. Kai šis jį jau priėmė, jis paklausė, kur galėsiąs patupdyti vištą.

— Uždarysime tamstos vištą kartu su avimis.

— O jei jūsų avys suės mano vištą? — paabejojo keleivis.

— Ne, mūsų avys tikrai to nepadarysiančios? — atsakė jam šeimininkas.

Vištą įleido avidėn, o patys vakarą sugulė pirkioje. Naktį, kada visi giliai sumigo, keleivis pasiėmė iš avidės savo vištą ir paslėpė. Rytą, susiruošęs eiti toliau, keleivis paprašė atiduoti jam jo vištą. Šeimininkas labai nustebo, kai garde vištos neberado.

— Mano višta, — sako keleivis, — buvo verta gero avino. Jei ją avys suėdė, tai jūs man dabar atiduokite gerą aviną.

Ir šis ūkininkas nenorėjo pyktis ir davė keleiviui didžiausį aviną.

Keleivis vėl leidosi toliau. Vakare jis užsuko pas trečią ūkininką.

— Kur pastatysime aviną? — paklausė keleivis šeimininko.

— Veskime į tvartą pas karves, — atsakė jam šis.

— O jei karvės mano aviną suės? — nedrąsiai paklausė keleivis.

— O ne, mūsų karvės mėsos neėda, — nusijuokė šeimininkas, ir nuvedė aviną į tvartą pas karves. Tvarte jis pririšo aviną nuošaliame kampelyje.

Vidunaktį keleivis nuėjo į tvartą, išsivedė aviną ir paslėpė girioje. Rytą, žinoma, avino tvarte neberado. Keleivis pareikalavo už aviną karvės. Ir šis ūkininkas buvo taikus žmogus, nepanorėjo pyktis su keleiviu, ir davė išsivesti geriausią karvę.

Ketvirtą vakarą keleivis su karve sustojo pas turtingą ūkininką. Ūkininkas svečią gražiai priėmė, o karvę nuvedė pas arklius.

— Na, ar jūsų arkliai nesuės mano karvės? —paklausė keleivis.

— Nebijok, — atsakė jam ūkininkas, — mano arkliai karvių neėda.

Tačiau ir šiąnakt keleivis paslėpė savo karvę. Rytą jis pareikalavo už ją gražaus arklio. Ūkininkas davė jam arklį, nes manė, kad arkliai, iš tikrųjų, nudobė keleivio karvę.

II.

Keleivis, turėdamas arklį, nebenorėjo pėsčias vaikščioti. Nuvyko jis į miestą, nusipirko rogutes ir pakinklus, pasikinkė arklį ir jau toliau važiuotas važiuoja.

Pasitiko jis lapę.

— Priimk mane į rogutes, — pasiprašė laputė.

Keleivis priėmė. Važiuoja toliau ir pasitinka vilką.

— Priimk ir mane į rogutes,— pasiprašė vilkas.

Keleivis ir jį priėmė. Po kiek laiko pasitiko lokį.

— Priimk ir mane į rogutes,— pasiprašė ir lokys.

Keleivis, kad ir nenoromis, priėmė ir lokį. Pavažiavus geroką kelio gabalą, ėmė ir sulūžo rogių iena. Lokys tuojau atnešė iš krūmų vieną kartį, bet ji buvo visai netinkama. Tuomet išlipo žmogus iš rogių ir pats nuėjo paieškoti geros ienos. Kai tik jis dingo krūmuose, lokys, vilkas ir lapė šoko iš rogių, papiovė arklį, išėdė jam vidurius, tuštumą virkščiais prikimšo, lavoną pastatė ant kojų, o patys į mišką išbėgiojo.

Žmogus, radęs ieną, grįžo pas roges ir susitvarkė. Jis net apsidžiaugė, kad dykaduonių nerado. Susitvarkęs paragino arklį. Bet arklys nejudėjo iš vietos. Tuomet jis sudavė arkliui, ir šis krito ant žemės. Dabar tik žmogus suprato, ką jam buvo padarę jojo naujieji draugai.

Pats rogių tempti jis nepajėgė, tad paliko jas miške ir grįžo namo toks, koks iš jų buvo išėjęs. *Atsiuntė Visamylis.*

Ar atsimeni?

Ar atsimeni, vaikuti,
Vasarėlę žalią?
Pasakyk, kur tie lapeliai?
Gal žinai jų dalią?

Argi jie jau nematysią
Mūs skaisčios saulutės?
Argi vasaros žiedeliais
Nesidžiaugs akutės?

Taip, tie lapai ir žiedėliai
Praeityje žuvo.
Nežydės jie niekados mums, —
Tai lyg sapnas buvo.

L. Basys

Taduko riešutai

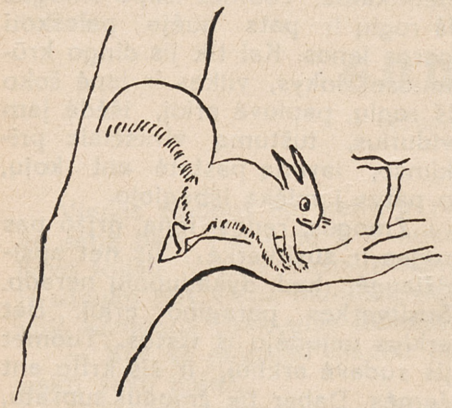
(Apsakymėlis)

I.

Buvo puiki vasara.

Saulutė kasdien, nuo ryto iki vakaro, bėrė iš aukštybių savo auksinius spindulėlius į tamsiai žalsvąjį žemės paviršių.

Ir tik retkarčiais atplaukęs pil kas debesėlis palaistydavo žemelę tartum sidabriniais vandens lašeliais.

Gale Balynų sodžiaus lauko, mažiausiam vėjeliui papūtus, šlamėjo, lyg paežerėje nendrynai, lazdynų krūmai. Anapus lazdynų ošė šimtametės eglės ir pušys, o jų pavėsyje čiurleno negilus upelis. Aukšti jo krantai buvo tankiai apaugę serbentų ir aviečių krūmais.

Balynų kaimo vaikai beveik kasdien nubėgdavo į tą lazdyną. Ten jie uogaudavo, žaisdavo ir upelyje maudydavosi. Ypač mėgo lankytis ten Kurklių Tadukas. Jis, kur tik atitrūkdamas, visuomet bėgdavo į tą mėgiamąjį lazdyną.

Bet, kaip nepastebimai greit prabėga nerūpestingasis vaikelių amžius, taip greit dingsta ir saulėtosios vasaros dienos.

Lygiai taip pat praėjo ir ta puošnioji vasarėlė. Su skrendančiais iš šiaurės į pietus paukštelių būriais atėjo nelauktasis ruduo. Sutrumpėjo dienelės, pablogėjo oras, pabiuro visi keliai. Saulutė, rečiau bepasirodydama, jau nebegalėjo išdžiovinti didesnių vandens klanelių. Nebeviliojo jau į save ir Balynų kaimo vaikučių pageltusieji lazdynų krūmai, nei nešąs vieną po kito nukritusį medžių lapelį tyrus upelio vandenėlis.

Tačiau Kurklių Tadukas vis dar nubėgdavo ten.

Ir štai, vieną saulėtąjį rytą jis po pusryčių įsidėjo į kišenių lenktinį peiliuką ir tekinas nubėgo į lazdyną. Ten jis, slankiodamas nuo vieno krūmo prie kito, dairėsi, ar pamatys kur kabančio ant pusplikių šakų užsilikusio riešutėlio. Pamatęs stropiai prisilenkdavo šakutę ir, nuskynęs jį, perkąsdavo. Ir kaip jis labai nusivyldavo, kai visi riešutėliai buvo tušti. Matydamas, kad ne metas jau riešutauti, pasuko upelio link. Eidamas eglių tankumynu, staiga jis pamatė aukštai ant eglės šakos mažą voveraitę.

Nebetverdamas džiaugsmu, jis gailėjosi, kad esąs vienui vienas. Kaip būtų patenkintas, jei čia pat būtų buvę nors keli jojo draugai! Juk jis pirmas būtų ją pamatęs ir jiems parodęs! O gal keliese būtų galėję ją ir susigauti...

Voveraitė, užrietusi ant nugaros uodegytę, tupėjo susigūžusi ir smalsiai žiūrėjo į Taduką.

Jis buvo jau bemėginąs kopti į eglę, kaip staiga voveraitė čiaukštelėjo kelis kartus ir, vikriai bešokinėdama nuo vienos eglės ant kitos, dingo susipynusių šakų tankumyne.

Ogi čia kas?!

Žiūri nustebęs Tadukas: neaukštai, tarp dviejų eglės šakų, sulig žieminės kepurės didumo, kiokso iš žilųjų saussamanių dailiai susukta kuokštelė.

— Ir kas tai galėtų būti? Nejau tai voveraitės lizdas? —paabejojo Tadukas. — O kad taip įlipus į eglę ir pažiūrėjus.

Ir Tadukas, ilgai nelaukęs, pasišokėjo ir, vikriai pagriebęs artimiausiąją eglės šaką, prisiartino prie tos kuokštelės.

Patenkintas ir nebetverdamas smalsumu, jis kruopščiai apžiūrėjo ją ir nedrąsiai pajudino.

— Kas tai?!

Dar labiau nustebo Tadukas: dailiai susuktas lizdelis buvo pilnas riešutų. Dabar jis pamiršo ir vovoraitę ir viską, apie ką anksčiau galvojo, jo visas dėmesys buvo nukreiptas į tą nuostabųjį lizdelį.

Nepaprastai džiaugdamasis tokiu netikėtu radiniu, jis nieko negalvodamas, viena ranka tvirtai laikėsi įsikibęs į šaką, o antra sėmė riešutus ir pylė juos į švarko kišenių.

Išsėmęs visus, atsargiai nusileido žemyn ir jau norėjo bėgti namo, bet atsigręžęs žvilgterėjo dar į išplėštąjį lizdelį ir pamatė tą pačią voveraitę. Ji, kaip ir anksčiau, tupėjo ant eglės šakutės, tik dabar lyg liūdniau žiūrėjo į Taduką.

Tadukui kiek ir pagailo mažosios voveraitės, tačiau palikti tiek daug ir tokių gražių riešutėlių buvo dar labiau gaila. Jis įkišo ranką į kišenių, kuriame buvo supilti riešutai, pažarstė juos savo plonais piršteliais ir, apsisukęs ant vienos kojos, nukūrė namo. Namie riešutus supylė į krepšelį ir paslėpė savo lovelėje po pagalviu.

II.

Artėjo Kalėdos. Prisnigo daug sniego ir sustiprėjo šalčiai. Žvirbliai, zylutės ir kiti paukšteliai pradėjo artintis prie trobų, tikėdamiesi čia rasti vieną kitą grūdelį alkiui numarinti bei rasti nuo pūgų prieglaudą šiaudinėse stogų palėpėse. Pagausėjo ir kiškių pėdeliai, vedą į ūkininkų daržus ir jaunuosius sodų medelius.

Tuo tarpu Kurklių Tadukas visai nejautė piktosios žiemos šalčių. Jam buvo gera ir malonu šiltoje trobelėje prie savo tėvelių, laukti Kalėdų švenčių.

Pagaliau, atėjo ir Kūčių vakaras. Tadukas, kartu su visais suvalgęs Kūčių vakarienę, išsitraukė iš po pagalvio krepšelių su riešutais ir visiems padalijo jų po saujelę. Visi gyrė Taduko riešutus ir gardžiuodamiesi juos kramtė. Riešutai buvo kaip vienas: geltoni ir pilni.

Tadukas, nors ir labai buvo patenkintas vyresniųjų pagyrimu, tačiau, kai prisimindavo voveraitę ir josios lizdelį, už lango viešpataujančius šalčius, jo širdelė kažkodėl nerimo.

Su tuo nerimu jis ir atsigulė. Atsigulęs ilgai dar vartėsi lovelėje ir vis galvojo apie mažąją voveraitę; pagaliau, užmigo, pradėjo sapnuoti.

Kūčių vakarą jų namą užpuolė kažkokie plėšikai ir viską pagrobė. Paskui sugriovė jų trobą, o jį patį tvirtai surišo ir, nunešę į eglyną, numetė po ta pačia egle, kur jis?i buvo radęs pilną riešutų lizdelį. Eglių šakos karojo apšalę ir sniegu apipustytos. Buvo labai šalta. Jis verkė ir šaukė, bet nebuvo kas jį gelbėtų. Visur buvo tyku ir siaubinga.

Staiga jis pamatė mažą voveraitę. Ji tupėjo susirietusi prie iš-

draskyto ir sniegu apkloto savo lizdelio ir kojytėmis šluostėsi riedančias per snukutį ašarėles.

Tadukas ją pažino. Tai buvo ta pati voveraitė, kurią jis rudenį matė vikriai šokinėjančią eglių šakomis.

Jis dar labiau ėmė verkti ir iš baimės drebėti. Galop sušuko ne savo balsu ir nubudo.

Pašoko lovelėje, pradėjo žvalgytis, nesusivokdamas, kur esąs. Netrukus grįžo jam sąmonė. Jis žvilgterėjo pro langą. Ore siautė pūga, girdėjosi vėjo švilpimas. Tadukas vėl prisiminė tą mažąją voveraitę ir josios lizdelį. Prisiminęs suprato, jog labai nusikalto, paimdamas iš niekuo nekaltos ir tokios gražutės ir gerutės voveraitės riešutus, kuriuos ji, rinkdama po vieną, buvo susikrovusi žiemai.

Ir dabar jis tartum matė ją, suliesėjusią, bado ir šalčio iškankintą ir bekovojančią su mirtimi. Ir viso to kaltininkas jis!...

Taduko širdelę suspaudė begalinis skausmas ir gailėsys.

Jis gailėjosi blogai padaręs, kaip niekad nieko dar nebuvo gailėjęsis. Jis verkė kukčiodamas, o jo skruosteliais riedėjo stambios ašaros.

Anksti rytą, niekam nieko nesakęs, pasiėmė Tadukas likusius riešutus ir nunešė juos į tą eglyną, iš kur prieš kelis mėnesius buvo juos pasiėmęs. Nunešė ir padėjo tarp šakų tos eglės, kurioje dar vis tebekioksojo apardytas ir sniegu apipustytas samanų lizdelis.

Ar voveraitė juos rado?

Tautgirdas.

Žiemos paukšteliai

Ant kiemelio balta, balta,
Ant ledelio šalta, šalta.
Starkai, starkai, kur gi tu?
— Aš prie Nylo kalenu.
Gervės, gervės, kur gi jūs?
— Pas Ispanijos žvejus.
Čia ant mūsų lauko pliko
Tik žvirbliukai pasiliko.
Tik kurapkų čia šeimynos
Žiemą vos-ne-vos maitinas.
Kad nereiktų bado kęst,
Duos vaikučiai jiems palest,
Į krūvelę suvadins
Trupinėliais pamaitins.
— Čir-čir-čir... linksmi žvirbliukai
Sakys „ačiū“ Algirdukui,
„Ačiū, ačiū ir Kazytei,
Tikrai žvirblių seserytei“.

Vytė Nemunėlis

Slidininko džiaugsmas

Mano slidės — ką sakyti! —
Jų ir vėjas nepavytų!..
Nėr man kalno, nėr man pusnių,
Šiaurės vėjų supustytų!
Slidės lekia. Ūžia vėjas,
Vai tai lido, vai tai lido!
Lekia medžiai, lekia krūmai, —
Tokios greitos mano slidės!..

J. Šiožinys.

Atodrėkis

Sniegu vertė kaip kartimi. Žiemos gilumas neišmatuojamas. Išbristi stačiai negalima. Nei laukuos nei miškuos. Tiktai kiškeliai ilgaausiai dūrino nuo vienos sodybos prie kitos ir graužė jaunutes neapraišiotas obelaites. Dienos buvo trumpos. Vakarais terkšėjo plyšdamos tvoros. Šaltis jas skaldė, sakytum žilabarzdis senis, skiedryne bestovėdamas prie kaladės, malkų pagalius.

Mes, prisigūžę prie langų, šiaudus į užšalusius stiklus įbedę, pūtėme net stenėdėdami. Norėjome pamatyti baltąjį pasaulį. Taip jisai mus traukė, nors buvo baisus ir šaltas. Langų stikluose darėsi didesni ir mažesni ratai. Po nakties vėl atsirasdavo. Nes lauke vis buvo ir šalta ir balta.

Vieną rytą pasveikino mus tirštas sniegas. Snaigės, kaip baltos gulbės, leidosi ir leidosi. Net kaimyno vyšnių negalėjome įžiūrėti. Visur buvo sniegas ir sniegas. Tą dieną namiškiai ateidavo namuosna apkrauti didžiausiais sniego kūgiais. Mes graibėme nuo kepurių minkštas gniūžtes ir šildėme.

— Mama, o kodėl sniegas nesaldus, kaip cukrus?—klausė Jurgelis.

— Todėl, vaikeli, kad jo Dievulis nepasaldė, — atsakė motina.

— O kodėl jo Dievulis nepasaldė?

— Todėl, kad nebenorėjo, tur būt.

— Tai aš norėčiau, kad visas sniegas dabar cukrum pavirstų.

— Ką tu juo bedarytum.

— Tai čiulpčiau, čiulpčiau...

Namuose pas mus cukrus buvo didelė retenybė. Atsirasdavo tik metinėse šventėse, ar ypatingam svečiui atsilankius. Todėl mes visiškai nė nesistebėjome, kad Jurgelis panašiai svajojo.

— Man, mamyte, norisi, kad sniegas būtų pūku pavirtęs,— meilindamosi tauškėjo Onytė, — tai minkštuose patalėliuose aš pati gulėčiau, savo lėliukes migdyčiau.

— O manęs tai jau nepaguldytumei?—paklausė motina.

— Pirmų pirmiausiai, minkštų minkščiausiai.

— Bet aš suterščiau tą tavo baltą patalėlį,—juokėsi motina.

— Aš tada valyčiau plaučiau. Būčiau tikroji šeimininkė. Margom juostom lovelę dabinčiau.

Tuo sykiu lauke vėjas ūžė, kaukė. Net trobos sienos braškėjo.

Mes matėme, kad jau visiškai atlyžo šaltis. Todėl nutvėrę klumpes nešdinomės į priemenę, į lauką. Akys raibo nuo baltumos, ilgesnį laiką troboj išlindėjusios, stipresnės šviesos nemačiusios. Pagaliau, įprato. Graibėme sniegą, spaudėme saujose ir mėtėme vieni į kitus. Prie mūsų prisidėjo dar kaimynų vaikai. Na, ir pradėjome tikrąjį karą. Trinkome vieni kitus, kur tik pakliuvo. Kaimyno Daniukui užlipdėme sniegu burną, nosį, akis ir ausis ir palikome gulintį vėpūtinyje iki juostos įgrūstą. Vėl kito tik kojos iš sniego vyburiavo. Riksmas, šauksmas neapsakytas. O rankos diegia, gelia, nors imk ir verk. Bet kas jų žiūri. Kiekvienas stengiasi šauniau sniegu mėtyti, būti taiklesnis. Jurgelis įpykęs man net už marškinių pilna prikimšo. Šlapia ir šalta, nors rėk, galvą susiėmęs. Neklausome net namiškių šaukiančių prieblandoj. Tik skubame užsikvėpavę ir gana. Padarėme daržuose ir kluonienose didžiausius takus. Lyg ten devyni vilkai vieną gaidį būtų piovę. Kai kur trobose jau žiburiai sužibo. Tiktai tada palikome išžargytas tvoras, ištryptą sniegą ir lindome prie krosnių. Vyresnieji draudė, sakydami, kad rankas užgelsime, bet mes neklausėme. O kai pradėjo gelti, čiulpėme pirštus, trynėme į galvas, juokėmės ir verkėme. Taip sutikome pirmąjį šios žiemos atodrėkį, kurį, tur būt, ilgai atsiminsime.

r.

Pasikinkę juodbėrėlį

Pasikinkę juodbėrėlį,
Savo mylimą žirgelį,
Vai tai lekiam, tai važiuojam
Ilgą, ilgą žiemos kelią...

Plačios lankos, lygus laukas,
Kaip smagu, smagu važiuoti, —
Lėk, žirgeli juodbėrėli,
Mes jau pradedam dainuoti.

Lėk, žirgeli greitakoji,
Opa, opa, lylia, lylia,
Nešk, kur mūsų mintys skrenda,
Šimtą mylių, šimtą mylių.

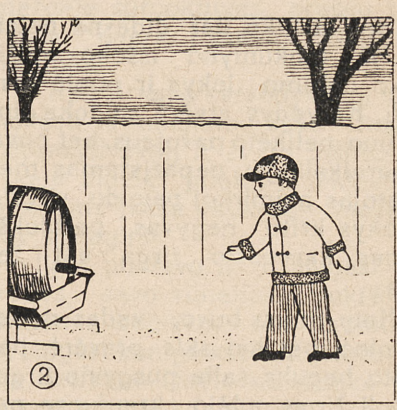
Mes aplenksim greitą vėją,
Šilkasparnį debesėlį, —
Tik greit bėki, tik greit lėki,
Wylimasis juodbėrėli!..

V. Tamulaitis.

NUBAUSTAS SMALSUMAS

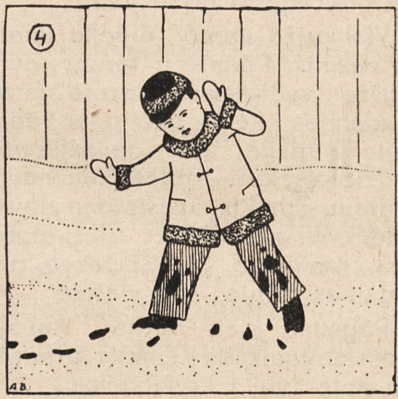
Į namus dėdulė Ksavas
Iš prekyvietės važiavo.
Bėgo jo arkliuks risčia,
O jis snaudė rogėse.

Rogėse be to gulėjo
Statinaitė. Ji Motiejui
(Mat, smalsuolis buvo jis),
Tuojau krito į akis.

— Kas čia viduje būt gali? —
Mąsto smalsusai bernelis
Ir, nedelsdamas ilgai,
Kamštį trūktelia stipriai.

Iš statinės, lyg iš puodo,
Užtelia kažkas toks juodo.
Ant Motiejaus kelnių (būta
Tatai ratams tept deguto).
O daluže nelemta,
Ką nūn pasakys mama!

2)

BIRUTĖ

Bet atsitiko dar didesnė nelaimė. Iš tankumyno iššoko milžiniško didumo lokys ir puolė karvedį. Karvedys atvėrė saidoką gintis nuo netikėto pavojaus, bet buvo nebereikalinga: nepažįstamas medžiotojas akimirkoj paleido vilyčią ir lokys krito negyvas, perblokšdamas karvedžio žirgą ant žemės.

Kaip toliau buvo, vadas nebeatsminė, bet kai akis pravėrė, pasijuto begulįs šalia pusgyvio žirgo. Netoli žirgo gulėjo kraujuose paplūdę stumbras ir didžiulis lokys su vilyčiomis širdyje. Aplink stovėjo nustebę nepaprastu vado laimikiu ponai, tarnai ir pats kunigaikštis, kuris pasveikino savo karvedį nepaprasta laime. Bet vadas nieko nesakė, buvo silpnas, liūdnas. Paprašė tik, kad leistų jam kuo greičiausiai grįžti namo.

Visi grįžo namo dideliu laimikiu vežini. Ponai ir tarnai gyrė sugrįžę vado narsumą, jo garbę į padanges kėlė, bet pats vadas tylėjo ir manė apie nepažįstamą medžiotoją, kuris, rodėsi, kaip naujų nelaimių šmėkla, atsistojo jo akyse. Sėdėdavo per dienas nusiminęs, arba nervingai vaikščiodavo, nerasdamas ramios sau vietos.

Pagaliau, kiek nurimo, kai didysis kunigaikštis Kęstutis pranešė jam apie žygį į kryžiuočius.

Su didžiausiu atsidavimu rengėsi jis kovon — įsakė parengti geriausius ginklus ir šarvus ir suvesti puikiausius karvedžius.

Žygis į Prūsus laimingai buvo baigtas. Tankiomis giriomis, karžygių būriais apsuptas, vyriausio karvedžio lydimas, ant širmo žirgo po lokio kalpoku, grįžo Kęstutis iš laimingo žygio didžiu grobiu vežinas. Jau buvo pietų laikas, kai išlindę iš tamsių girių, įjojo į platųjį pajurį. Pajūriu bėjodami sutiko neregėtos grožybės mergelę, kuri lauknešėliu nešina bėgo į jūrą, broliams žvejams pietus nešdama.

Visi stebėjosi nepaprasta grožybe, bet labiausiai buvo sužavėtas pats kunigaikštis, kuris tuoj liepė sustabdyti kariuomenės pulkus, o pats, prijojęs prie mergelės, tarė:

— Aš, kunigaikštis Kęstutis, šios šalies valdovas ir viešpats, prašau tavęs, mergele, pažadėk man savo baltą ranką.

Visi nurimo, nes suprato svarbų įvykį esant.

Pamačius prieš save galingąjį šalies valdovą ir girdėdama jo žodžius, mergelė paraudo ir, puolus ant kelių, atsakė:

— Šviesiausias valdove, dovanok man, negaliu tavo prašymo išpildyti, nes esu prisiekusi prieš Perkūną būti šventos jo ugnies sargė—vaidelutė.

Kadangi smarkusis Kęstutis nemėgdavo pasipriešinimų, tai mergelės prašymo neišklausė, bet kaipo valdovas įsakė jai klausyti, priimdamas ant savęs Perkūno rūstybės kerštą.

Visi buvo nustebinti šiuo nepaprastu įvykiu, tik karvedys buvo abejingas. Tačiau netrukus jo veidas atsimainė, nes ant mergelės kaklo pastebėjo savo žmonai dovanotą dėželę. Apie tai jis tuoj pranešė kunigaikščiui. Kunigaikštis nuliūdo, bet po valandėlės tarė mergelei:

— Mano mergele, dovanosiu tau, visai nebausiu tavęs, tik pasakyk tiesą, kaip tu esi gavusi mano karvedžio žmonos aukso

dėželę, kurią tu nešioji ant savo kaklo?

Nors labai buvo nemalonu, bet, kunigaikščiui įsakius, mergelė viską papasakojo, kad ji yra žvejo duktė, kad ji turi dar du brolius, kad žvejys juos iš jūros ištraukęs, kad apie aukso dėželę ji nieko nežinanti, nes žvejys ją su dėžele iš jūros pagavęs.

Visi klausėsi susikaupę, bet labiausiai susikaupęs klausėsi mergelės pasakojimų senis karvedys. Ir juo ilgiau į ją žiūrėjo, juo aiškiau akysna jam stojo visas žmonos paslapčių baisumas ir susyk neapsakomai didelis džiaugsmas dėl savo sūnelių ir dukrelės atradimo.

— Šviesiausias kunigaikšti, — tarė karvedys, — prieš savo su tąja mergele sutuoktuves, prašau tave į savo dvarą, į mano džiaugsmo iškilmes!

Grįžęs namo karvedys tuoj liepė paleisti iš kalėjimo savo žmoną, užprašyti žvejį ir žvejo „sūnus" ir iškėlė didelę puotą, o piktosioms seserims įsakė sukrauti laužą ir jas sudeginti.

Ilgai puotavo ir džiaugėsi karvedys, savo sūnelius, dukrėlę ir žmonelę bučiavo, bet labiausiai džiaugėsi kunigaikštis Kęstutis, kuris netrukus iškėlė karališkas vestuves, susituokdamas su savo mylimiausio karvedžio dukrele Birute.

Kurmelis.

Šalčio dukros

—A-ta-ta, va-ja kad skrenda—
Pažiūrėki, mama!
Baltos, lengvos plaštakėlės
Supa mūsų žemę...

Pasakyk, mamyte miela,
Iš kur tos plaštakės —
Pilnas sodas jų sparnelių,
Baltas visas takas...

—Motiejuk, tai Šalčio dukros —
Lengvos snieguolėlės.
Jos sapnu apdengia žemę:
Pievas, pušynėlį...

— Pasakyk man, motušėle,
Šaltis kur gyvena,
Ar ir ten upeliai sraunūs
Vasarą čiurliena?

Ar ir ten pievelės dengias
Kilimu žaliuoju,
Ar rytais ten piemenėlis
Daineles dainuoja?

— Ne, mažyti, ten nežydi
Pievos nei darželiai —
Ten ledinės pilys stiebias,
Ledo galvas kelia...

—A-ta-ta, va-ja kad skrenda—
Aš žinau jau, mama!
Tai mažytės Šalčio dukros
Lanko mūsų žemę...

E. Matuzevičius

ŽINELĖS

Maškėnai. Kaltanėnų valsč. *Su pamėgimu skaito „Varpelį"*. Mes, Maškėnų vaikai, prieš porą metų turėjome lietuvį nuo tėvų mokytoją, kuris vaikščiojo po pirkias ir mokino mus lietuviškai. Dabar gi turime eiti į valdišką mokyklą, kurį yra už 2 km Garbūnuose II-se. Ten tik viena pamoka savaitėje būna lietuviška.

Mūsų tėvai prenumeruoja nemaža lietuviškų laikraščių, o mes turime „Varpelį". Su nekantrumu „Varpelio" laukiame ir noriai jį skaitome. Džiaugiamės jo žinelėmis, gražiais eilėraščiais ir pasakomis.

V. Petkūnas

Saulėniškė, Švenčionių valsč. *Eglutė.* Sausio 15 d. mokyt. L. Stasiūno pastangomis čia buvo surengta vaikų eglutė. Suėjo tėvai ir jaunimas. Jie negalėjo ir atsidžiaugti, kad maži vaikai gražiai moka pasirodyti. Vaikai padeklamavo eilučių, pagiedojo kalėdinių giesmių ir porą liaudies dainelių. Po to buvo žaidimai. Už gražų pasirodymą vaikai gavo dovanų. *Svečias.*

STABTELK, PAGALVOK!

Ar negalima peršokti per šiaudą?

Jonas ir Petras susiginčijo: Jonas tvirtino, kad jo draugas Petras, su kuriuo jis ginčijasi, negalės peršokti per šiaudą; Petras, kuris mokėjo gerai šokinėti, spyrėsi, kad jis ne tik per šiaudą, bet įsibėgėjęs ir per suolą peršoksiąs.

Jiedu pasišaukė kitus draugus ir prie jų kirto lažybų.

Kuris dabar iaimėjo? — praneškite ir mums.

Šiuose 9 langeliuose surašyk šiuos skaičius: **2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ir 10,** kad juos sudėjus iš viršaus apačion, iš kairės dešinėn ir įstrižai gautum **18**.

Kas atsiųs mums gerus atsakymus iki sausio 29 d., tų pavardes paskelbsime 6 „Varpelio" numeryje.

Vaikų šypsenos

Jau skaito

Mažas bernelis laiko laikraščio skiautelę ir žiūri į ją. Žmogus, praeidamas pro šalį, klausia:

— Na, mažyti, ar jau sugebi paskaityti?

Bernelis atsako:

— Tyliai tai moku, bet balsiai dar negaliu skaityti.

Seni plaukai

Onytė apžiūrinėja bobutės žilus plaukus.

— Stebiesi, vaikeli, mano žilais plaukais? Nenuostabu, juk jau esu sena ir mano gyvenimas nebeilgas.

— Ne, bobutėl, tai tik tavo plaukai taip seni.

LAIŠKŲ DĖŽUTĖ

Z. M. Pasirinkome tik vieną, kiti mums netinka. Ačiū už atminimą.

V. P. ir K. P. Pasakas gavome, ačiū Peržiūrėsime ir, jei tiks, įdėsime.

Vyt. K. Gavome. Mintis graži, bet eiliavimas dar menkas. Padirbėk, gali susilaukti gerų vaisių.

Margakaklė. Dar netinka. Reikia daugiau pasimokyti.

Dagilis. Nr. 1 ir „Kalėdų..." gavome, ačiū.

Wydawca-Leidėjas **L. Cicėnas** Redaktor-Redaktorius **V. Budrevičius**
Drukarnia-Spaustuvė „RUCH" Wilno